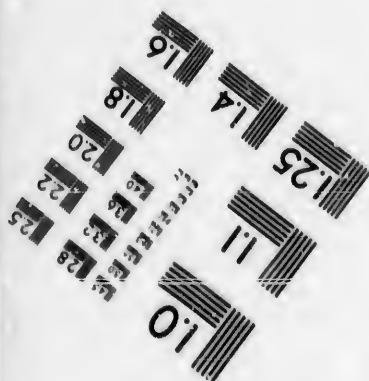
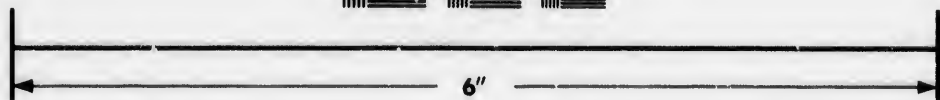
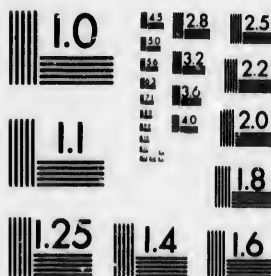

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

Can

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1987

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☒ Coloured covers/ Couverture de couleur	☐ Coloured pages/ Pages de couleur
☐ Covers damaged/ Couverture endommagée	☐ Pages damaged/ Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
☐ Cover title missing/ Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/ Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☒ Showthrough/ Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/ Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/ Comprend du matériel supplémentaire
☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ Le reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/ Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/ Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
☐ Additional comments: Commentaires supplémentaires:	

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
						/					

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

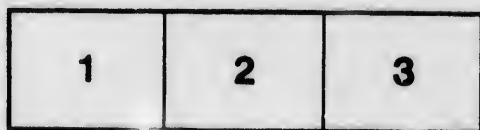
Seminary of Quebec
Library

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Séminaire de Québec
Bibliothèque

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

209 Colonisation no 5

CANADA.

ZIJN DE BELGEN

GOEDE LANDVERHUIZERS?

DOOR

G. VEKEMA

Bibliothèque,
Le Séminaire de Québec,
3, rue de l'Université,
Québec 4, QUE.

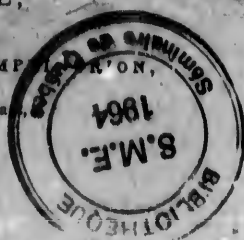
LANDBOUWEE. TE SHERBROOKE, PROV. QUEBEC, CANADA.

BRUSSEL,

DRUKKERIJ J. VAN GOMPEL

Groote-Karmelietenstraat

1884.

119

CANADA.

ZIJN DE BELGEN

GOEDE LANDVERHUIZERS?

DOOR

G. VEKEMAN,

LANDBOUWER TE SHERBROOKE, PROV. QUEBEC, CANADA.

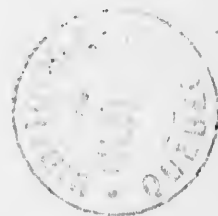
BRUSSEL,

DRUKKERIJ J. VAN GOMPEL-TRION,

Groote-Karmelietenstraat, 8.

1884.

w. i.

me

tee

dra

sch

nie

gea

wa

in

ha

kee

gaa

hee

bo

de

VOORWOORD.

Verleden jaar ondernam ik eene reis naar België.

Daar predikte ik openlijk doch met veel voorzichtigheid — de uitwijking naar Canada.

Aan verschillende fransche en vlaamsche nieuwsbladen zond ik mededeelingen welke ik met mijnen naam in volle letters onderteekende.

Ik liet duizende boekjes ronddeelen, welke insgelijks mijnen naam dragen.

Ik gaf menigvuldige voordrachten, welke iedereen mocht bijwonen.

Twee maanden lang stelde ik mij ten dienste der belgische, hollandsche en fransche uitwijkingen : mijn adres stond in vier of vijf nieuwsbladen.

Aan al de vragen welke mij gesteld werden heb ik rechtzinniglijk geantwoord : ik schreef en zegde altijd de waarheid, niets dan de waarheid.

Dit jaar vertrek ik nog eens en hoop, met Gods hulp, begin februari in België te zijn. Einde februari keer ik terug naar Canada.

Vele mijner bezoekers vonden mij verleden jaar wat al te streng. Ik had heel gemakkelijk met meer dan 300 uitwijkingen kunnen weerkeeren : ik verkoos er slechts een twintigtal.

Dit heeft sommige kwaadwilligaards niet belet mij te doen doorgaan voor een slach van aanwerver, die betaald is om de Belgen hier heen te lokken.

Daarom zal ik dit jaar nog veel voorzichtiger zijn. *Aan de Landbouwers alleen*, of, beter gezegd, aan sommige landbouwers, zal ik *de landverhuizing naar Canada aanraden*.

Ik reken slechts veertien dagen in België te verblijven. Verleden jaar had ik een bureel waar iedereen mij kon vinden. Dit jaar zal ik zóó niet handelen : want ik heb ondervonden dat een groot getal lieden slechts uit nieuwsgierigheid mij een bezoek brachten en dat anderen, mijne inzichten niet begrijpende, mij nutteloos mijnen tijd deden verkwisten. Wie mij tijdens mijn verblijf in België spreken wil, schrijve eerst aan mijnen neef en vriend *M. CH. WULFFAERT, koopman in marber, Telegraafstraat, 15-17, te Brussel*. Doch vooraleer dien heer lastig te vallen, leze men *aandachtig* de volgende hoofdstukken. Op zulke wijs zal het den heer Wulffaert mogelijk zijn over de hoedanigheden der briefwisselaars te oordeelen en ik zal niet nutteloos mijnen tijd verspillen.

Het is dus noodzakelijk dat men rechtzinnig weze en aan M. Wulffaert bekend make wat men wil en waartoe men zich in staat gevoelt.

II.

Wie zijn de goede Landverhuizers?

Ik zegde het in het vorige hoofdstuk, en ik herhaal het hier : het is niet voldoende mijn werkje met haast te overzien ; men moet het met veel aandacht lezen, men moet het overwegen en begrijpen.

Men moet mij vooral niet doen zeggen wat ik niet gezegd heb. Men moet alles lezen of, heeft men den tijd of de begeerte niet alles te lezen, zich dan toch bij geene halve volzinnen houden.

Wanneer ik, bij voorbeeld, zeg : « In Cana-la, is men verzekerd — *met moed, volharding en spaarzaamheid* — het welzijn en misschien de fortuin te vinden.... » leze dan niet : « *In Canada is men verzekerd de fortuin te vinden.* » Ik ben wel geen Evangelist, maar toch zie ik niet geerne dat men mijne schriften vervalsche.

Doen wij dus ons best om malkanderen goed te verstaan. Mij dunkt dat zulks niet moeilijk is. Ik heb zooveel artikels voor vlaamsche en fransche nieuwsbladen, zooveel boekwerken geschreven welke iedereen begreep ; waarom zou het anders gaan met dit werkje over de landverhuizing ?

Ik zal alles doen wat in mijne macht is om klaar en verstaanbaar te schrijven. Ik heb het recht de waarheid te schrijven, want niemand betaalt mij noch om te spreken, noch om te schrijven, noch om te

zwijgen. Ik ben, God lof, mijn eigen meester. Noch Staatsbestuur noch maatschappij kan mij doen schrijven of zeggen wat ik niet schrijven of zeggen wil.

Wat ik beschrijf, heb ik gezien; wat ik zeg kan ik bewijzen.

Ik wil den lezer hier een bewijs mijner rechtzinnigheid geven. Ik had zoo weinig lust dit werkje te schrijven en eene reis naar België te ondernemen, dat ik noch het eene noch het andere zou gedaan hebben, zonder het langdurig aandringen van eenige vrienden, beschermers der landverhuuring. Deze heeren bewezen mij dat het mij een plicht is, door mijne tegenwoordigheid in België, de lasteraars en zeeveraars te beschamen, en dat het een verdienstig werk is, den in 't kort gebrachte landbouwers, den weg naar een beter vaderland te toonen. Die heeren betalen de kosten mijner reis en de drukkosten van dit werkje. Gij ziet, lezers, ik geef mij zelfs niet uit voor eenen weldoener van 't lijdende menschedom. Wat mij zoo weinig kost, kan van geen groote waarde zijn. Het is waar, ik slachtoffer twee maanden van mijnen tijd en ik doe eene reis van drie duizend uren in 't putje van den winter; maar dezen die ik tot nu toe verplicht heb, vinden dat dit « een kleintje » is, en ik geef die heeren gelijk.

Wat den goeden raad betreft dien ik u zal geven, daarvoor zijt gij mij insgelijks niets verschuldigd: hij oock kost mij niets.

Maar meer dan goeden raad moet men oock van mij niet verwachten.

Ik heb mij en de mijnen te kort gedaan om België te helpen die hier eenige maanden geleden is aangekomen. Het is hem om zoo te zeggen belet den hongerdood te sterven, want hij heeft geene duit toen hij bij mij aanklopte. Uit *dankbaarheid* heb ik gedaan wat mogelijk was om mij te hinderen. Met andere woorden heb ik, tot loon mijner goedheid, tamelijk veel last gehad.

Ik zou daarvan niet spreken, ware het niet dat het boos gedrag van bovengemelden slechten kerel mij de gelegenheid verschaft om aan mijne lezers goed voor oogen te stellen dat de landverhuizer alleenlijk *op eigen krachten en op Gods zegen* moet steunen.

Overweegt dus aandachtiglijk wat hier volgt: indien gij de overtuiging hebt dat gij goed in regel zijt, komt dan gerust naar Canada. Is het anders, blijft waar gij zijt, want men vraagt hier geene arme menschen of geen sukkelaars.

Welke Belgen kunnen hier goed gelukken?

Werklieden, koopmans, kunstenaars en letterkundigen zouden groot

gevaar loopen hier langen tijd te dompelen vooraleer eene goede bloodwinnig te vinden. Voor hun is 't nog vijftig jaar te vroeg.

Is dit begrepen ?

Daarover schrijf ik nog 't een en 't ander in 't volgende hoofdstuk.

De landbouwers alléén, of, beter gezegd, *eenige landbouwers*, mogen hier op eenen goeden uitslag rekenen.

Wie zijn die landbouwers? ...

Deze die, *hier aangekomen*, nog ten minste **drie duizend franken** in handen hebben. Sommige landverhuizers hebben eene veel grootere som noodig

Dit gaat men verstaan :

Om te beginnen zal ik zeggen dat de geldkwestie hier de voornaamste niet is. Geef vijftig piasters (1) aan eenen Canadaschen hout-hakker-landbouwer, en hij zal zich opperbest uit den slag trekken. Met tienmaal zooveel durf ik hetzelfde niet verzekeren aan eenen belgischen landbouwer.

Had ik het inzicht hier zooveel volk te doen komen als mogelijk is, dan zou ik zóó niet spreken.

In Canada vindt men, gelijk in al de streken der wereld, allerbeste, goede, middelbare, en slechte gronden. Zelfs de beste gronden vragen de twee eerste jaren tamelijk veel arbeid.

Dus, om te beginnen, *meer moeite* dan in het oude vaderland.

Maar die landen kosten zoo weinig geld, dat er hieruit eene milde vergoeding ontstaat. De slechtste geven aan hunne eigenaars en bewerkers een meer dan voldoende inkomen. Onder dit opzicht is de Canadasche landbouwer veel gelukkiger dan de Belgische.

Acht jaar geleden vestigde zich een onzer medevaderlanders (2) op eene plek grond dichtbij Sherbrooke. De man had een slechten keus gedaan, want zijn grond was steenachtig, en op sommige plaatsen door koude bronnen onbruikbaar gemaakt. Maar, alhoewel weduenaar met vier kleine kinderen, waarvan slechts het oudste hem eenige diensten kon bewijzen, toch wist de landbouwer zich uit den slag te trekken. Hij bezat moed, krachtdadigheid en volharding : heden is hij een welstellend eigenaar.

De winter is in Canada veel strenger dan in België, en hij duurt

---

(1) De piaster heeft eene waarde van fr. 5,00.

(2) M. Luc, van Bastogne.

langer. Voor koudelijke of ziekelijke lieden is het hier niet goed.

Maar de sneeuw ontreemt hier den buitenlieden de bezigheid en het gewin niet : zij vervoeren het brand- of timmerhout welk zij in de vroege lente bereid hebben, en aldus verdubbelen zij hunne inkomsten.

Dewijl in *Canada het schoone jaargetijde korter* is dan bij ons, heeft men ook min tijd te verliezen. Men plant aardappelen, zaait haver, gerst, tarwe, boekweit, beeten, rapen, wortels ; men bewerkt en bezaait den moestuin; men maait het hooi, men oogst alles wat men geplant of gezaaid heeft, men beploegt den grond.... van de eene bezigheid naar de andere overgaande, om zoo te zeggen zonder eenige tusschenpoos.

Dit alles kan nog al lastig schijnen; maar werkt men veel min in België?... en welk verschil, voor wat den bekomen uitslag betreft! De Belgische reiziger die de vergelijking maakt tusschen eene vlaamsche hoeve en eene canadasche, staat verstomd. Bij ons, nauwelijks het strenge noodige ; in Canada — bij dezen ten minste die van goeden wil zijn — weelde en overvloed. Ik heb het in mijne vroeger werkjes gezegd en herhaald : de Canadasche werkman heeft een beter bed en eene betere tafel dan het grootste deel onzer welhebbende landbouwers.

Sommige Europeanen zeggen dat er hier *weinig vermaak* te vinden is. Inderdaad, buiten de zeldzame nationale feesten, ziet men hier niet dikwijls van die « openbare vermakelijkheden » waaraan men in Europa, en vooral in België zooveel prijs hecht. Bovendien, de feesten kloppen hier de schatkisten van den Staat, van de gemeenten en van de inwoners niet leeg. Dit jaar vierde men hier, onder andere, het Sint-Jansfeest, waaraan de gansche katholieke bevolking deel nam. Sherbrooke is eene stad welke trotsch is op hare rijkdommen, bloei en welstand. Nochtans was het feest niet veel prachtiger dan vele onzer boerenfeesten. Maar 's anderendaags hernam elkeen gerust zijne bezigheden, zonder hartzeer noch wroegingen. In ons land, wanneer de feesten voorbij zijn, ziet men veel bedroefde lieden : alleen de hotelhouders en eenige bevoorrechte leveraars zijn te vrede. Het overige der bevolking denkt aan de uitgeplunderde gemeentekas en aan de verhooging der lasten.

In de Canadasche dorpen ziet men *noch herbergen noch schouw-*

burgen. Zelfs in de steden zijn deze laatste het grootste deel des jaars gesloten.

Daarbij komt het dat veel vreemdelingen zeggen : « *In Canada is er niet veel vermaak.* » Heel wel; maar ware er wat min vermaak in België, er zouden ook min lieden in nesten steken. Ik tref hier dikwijls Europeanen aan, die er veel *vermaak* in vinden wanneer zij bemerken hoe hun toestand verbeterd is sedert zij alhier gevestigd zijn.

Van den anderen kant, indien men hier de luidruchtige vermaken der woelige belgische middenpunten niet aantreft, men ziet er ook die gevechten en schandige tooneelen niet, welke in de Oude Wereld eene zoo overvloedige bron van droefheid, rouw en ondergang zijn voor ontelbare huisgezinnen.

De Canadasche landbouwer brengt zijne zon- en feestdagen heel genoegelijk door. Hij doet eene wandeling, te voet, te paard of, met zijn huisgezin, in een rijtuig. Hij bezoekt zijne akkers en bosschen, of gaat jagen of visschen; hij leest zijn nieuwsblad of een goed boek; hij zingt of speelt muziek; kortom, hij vindt altijd het middel om zich op eene eerlijke wijs te verzetten, zonder zijne gezondheid te krenken, zijn geld weg te werpen of den naasten te hinderen.

De Belgen, vooral deze die uit de groote steden komen, die er aan gewoon zijn hunnen tijd in de herbergen of koffiehuzen door te brengen, hebben eenige moeite om zich aan het stille huiselijk leven der Canadasche buitenlieden te gewennen : vooral de jongelingen vervelen zich allicht. Maar is het niet belachelijk de klachten te hooren van lieden die door de armoede uit hun vaderland gedreven werden, die in hun ouderlijk huis nooit het welzijn kenden, en die hier, niet sterk genoeg zijnde om de weelde te dragen, gedurig knorren omdat de gelegenheden hun ontbreken om hun geld, hunne gezondheid en hunne eer te verkwisten !

Uit dit alles moet men besluiten dat Canada een land is waar men het welzijn moet *verdienen*, waar enkel de moedigen zegepralen.

Eene andere zeer gewichtige bemerking vindt hier hare plaats :

De bloedwet, de gevloekte loting voor menschen vleesch, bestaat hier niet. *Niemand gedwongen soldaat* in Canada. Er zijn zelfs zeer weinig vrijwilligers en die mannen doen gewoonlijk maar 14 dagen dienst in 't jaar.

Men heeft hier ook de vrijheid van Godsdienst.

En de vrijheid van onderwijs?

Het is nu goed begrepen, niet waar ? dat de goede landverhuizers de landbouwers zijn, die geld genoeg bezitten om zich op eene hoeve te plaatsen voor welke zij ten minste de helft of een derde van den koopprijs *komptant* betalen. De goede landverhuizers zijn vastberadene lieden, die hun vaderland verlaten zonder ander inzicht dan in een ander werelddeel aan hunnen arbeid en hun goed gedrag het welzijn en, zoo mogelijk, de fortuin te gaan vragen. De goede landbouwer is deze niet die goed kan dansen of kermis vieren, die weet te oordeelen over de verdiensten van dezen of genen kunstenaar, van dezen of genen zanger, muzikant of tooneelspeler; het is dezen niet die uren lang in de herbergen kan politieken flauwen klapverkoopen, terwijl hij schoone hollandsche pijpen bruin smooit en een half dozijn pinten ledigt... Neen ! het is de man die maar ééne zaak vraagt : eerlijk door de wereld komen, iets wegsparen voor zijnen ouden dag, zijnen kinderen eene schoone toekomst voorbereiden.

III.

De Werklieden in Canada.

Toen ik verleden jaar eenige weken in België verbleef, vroegen mij menigvuldige werklieden « of zij zouden weldoen de reis naar Canada te ondernemen. »

Aan meest allen antwoordde ik :

— « *Ik kan het u niet aanraden.* »

Sedertdien hebben mij honderden brave ambachtsliên, kantoorbedienden en letterkundigen geschreven. Aan allen, zonder uitzondering, antwoordde ik :

— « **Neen !** »

Waarom dat ?... Zijn de europeesche werklieden dan zoo onbekwaam dat zij hier hun brood niet kunnen verdienen, ofwel, is er geen werk genoeg in Canada ?...

Daar is de knoop niet, maar...

Maar... het is niet altijd gemakkelijk en aangenaam de waarheid te zeggen. Nochtans, ik was mijn geheel leven lang rechtzinnig, en ik wil heden niet veranderen. Ik zal dus maar vlakaf zeggen waarom ik den belgischen werklieden niet kan aanraden hier te komen... De

Hollanders die dit werkje lezen, kunnen zien tot hoeverre mijne opmerkingen hun toepasselijk zijn.

De belgische werkman, vooral deze die in de groote steden woont, houdt in 't algemeen te veel van het vermaak. Hij heeft zijne herbergen, zijne bijeenkomsten, zijne gewoonten aan welke hij niet geerne veeraakt. Is hij geen goed kristen, hij viert toch geerne al de feestdagen van den Almanak en hij vindt er nog andere uit. De *Heilige Maandag* staat bij hem in groote eer. Hij drinkt geerne zijn glasje 's morgens, 's middags en 's avonds. Dit laatste laat hij zelfs niet geerne alleen vernachten : hij geeft het gezellen.

In de dorpen gaat het weinig beter : daar ook heeft de werkman meer dan een... heidenschen feestdag. Hij maakt deel van eene duivenmaatschappij en van een muziekgenootschap; hij woont geerne de gaaschietingen bij en houdt veel van bol- en kegelspel. 't Is altijd ergens kermis of feest, of zoover te wege. Zelfs van uitvaarten en zielmissen wordt soms eene brasfeest gemaakt. Kortom, wanneer men goed rekest, er zijn meer feestdagen dan werkdagen.

't Is eene gewoonte, eene ziekte, eene echte plaag : feesten, immer feesten en geldverkwistingen.

Wanneer men hier aankomt met zulke gedachten en gewoonten, dan mag men niet veel goeds verwachten.

Daarna komt eene andere moeilijkheid : de daghuur.

Verleden jaar zegde ik, in een mijner werkjes, dat de kleinste daghuur hier een vijf Frankstuk is. Sommige belgische werklieden moesten zich nochtans met een minder loon te vrede houden. Aldus zag men jongelingen wien men als hoefknechten slechts vijftig tot zestig franken per maand gaf; sommige wonnen zelfs nog min.

Daaruit besloten eenige slimmerikken dat ik de landverhuizers verkeerd heb ingelicht. Ik ga hun bewijzen dat zij dolen.

Te Brussel wint een goed letterzetter gemakkelijk vijf franken per dag; ik ken er die meer winnen. Veronderstellen wij nu dat een kloeke smid en een flinke timmerman, beide kunstenaars *in hun vak*, zich bij eenen drukker aanbieden en hem werk vragen als letterzetters, op voorwaarde dat zij de volle daghuur winnen.... Wat zal de meester antwoorden?... Zal hij niet zeggen : « Leert eerst letters zetten, en dan kunt gij de daghuur eens letterzetters verdienen. »

Welnu, zóó gaat het hier ook. De werklieden die hier aankomen, moeten, hoe bekwaam zij ook wezen, zich gewoon maken aan het

Canadasch stelsel. Er is niet meer verschil tusschen eenen belgischen smid of timmerman en eenen letterzetter, dan tusschen eenen canadaschen boomveller-landbouwer en eenen belgischen werkman die hetzelfde bedrijf uitoefent. De vreemdeling die hier aankomt moet alles leeren, maar hij kan in korten tijd uit de voeten, indien hij maar moed en goeden wil heeft, en aan den arbeid gewoon is.

Niet verre van mijn huis werkten voor eenige weken drie Canadasche houthakkers. 't Waren drie jongelingen, waarvan de oudste nog geen dertig jaren telde. Zij wonnen fr. 5,25 per dag, kosten slaping. Ik ging ze alle dagen bezoeken, en het was mij des te aangener te bemerken dat zij snel voortwerkten, daar ik het was die ze betaalde.

Op zekeren dag ontving ik het bezoek van eenen jongen Belg, die er misnoegd, zeer misnoegd uitzag.

« *Hij had mij over GEWICHTIGE ZAKEN te spreken !... »*

Ik verzocht hem neêr te zitten en mij met getal en omstandigheden te verklaren wat hem op 't harte lag.

— Gij hebt, in uw vlaamsch werkje over Canada, geschreven *dat hier ten minste vijf franken per dag zou winnen, boven kost en slaping*, en dit jaar in jaar uit. Men wil mij dit loon niet betalen, dus hebt gij gelogen. »

— « Bedankt voor uwe beleefdheid! Ik ga een mijner boekjes halen, en, heb ik dit inderdaad geschreven, dan is het een groot geluk voor u, want ik zal u het beloofde loon betalen en u een leven maken dat de koning er geen beter heeft. »

Ik open mijn werkje op de aangeduide plaats, bladzijde 29, en lees :

« Wanneer de kleine landbouwer hier zijn buitenwerk geëindigd heeft, en indien er op zijnen eigendom niets meer te ontginnen is, dan trekt hij naar de wouden, neemt werk aan bij de groote eigenaars en wint daar gemakkelijk vijf franken per dag boven kost en slaping. Zoo komt hij na eenige dagen met een rond sommeken terug. »

— Is het daarover dat gij mij wildet spreken? vroeg ik den jongen uitwijkeling.

— Ja, antwoordde hij.

— Hebt gij bemerkt dat er hier sprake is van eenen *Canadaschen* landbouwer-houthakker, die voor *eenige dagen* bij de groote eigenaars werkt?... Hebt gij eenige oogenblikken vrijen tijd?

— Ja.

— Kom dan met mij.

Wij trekken naar het bosch waar mijne lieden werken.

Twee mannen stonden bij eenen dikken pijnboom en waren op het punt hem nêer te vellen. Ik deed hun teeken dat zij zouden wachten.

— Hoeveel tijd zoudt gij noodig hebben, vroeg ik mijnen medevaderlander, om, met medehulp van eenen gezel die noch behendiger noch onbekwamer is dan gij, dien boom te doen vallen ?

— Ongeveer twee uren...

— Goed ; wat uur is het ?

— Vijf minuten vóór twee ure.

— Opperbest.... Vooruit !....

De twee bijlen vallen te gelijk neder, gaan weér in de hoogte, vallen opnieuw, dringen in het hout als in de boter, doen de splinters vliegen, en... daar licht de reus ten gronde.

— Wat uur is het ?

— Wel hemel ! Nauwelijks twee ure !... Wie zou dat kunnen ge-looven zonder het te zien ?... In min dan vijf minuten zoo eenen boom neêrvellen !

— Wilt gij nu, vroeg ik zegepralend, wilt gij met die jongelingen meêwerken, dezelfde taak op u nemen en hetzelfde loon verdienen ? ik wil u ook fr. 5,25 per dag geven boven kost en slaping. Maar gij zult geen onverdiend loon willen, daarvan ben ik overtuigd.

— Neen ! dit is boven mijne macht, klonk het rechtzinnige antwoord. Misschien later... als ik wat meer ondervinding heb.

Ik hoop dat die jongeling zal gelukken. Hij « verstaat redens. »

Men zegt dat de kinderen van rijke lieden eene beurs goudstukken in hunne wieg vinden. De Canadiaan vindt daar eene bijl. Hier bestaat geen zaailand of het was eerst een schier ondoordringbaar woud. Van zijne kinderjaren leert de Canadiaan vlug en snel met de bijl omgaan. Met de bijl verricht hij wonderen.

Het duurt nog al lang eer de Belg dezelfde behendigheid bezit, en hetzelfde loon verdient.

Ik zal dezelfde bemerking maken voor het beploegen der landen, iets wat de twee eerste jaren zeer lastig is. De grond is dikwijls steenachtig en vol boomwortelen : er zijn kloeke armen noodig om de ploeg te bestieren.

De uitwijkeling moet goed voor oogen hebben dat hij hier niet komt om kermis te houden.

Ware hij in zijn vaderland gelukkig en tevreden, men zou hem hier

niet zien. De armoede, of de vrees voor de armoede, jaagt hem uit zijne geboorteplaats. Waarom zou hij hier zoo veelvergend zijn, dat hij terugwijkt en knort, bij het zien der minste moeilijkheid ?...

Een vlaamsche werkmán, een Brabander, had in mijne werkjes gelezen dat de Canadiaansche landbouwers, meesters en werklíeden, veel suiker en gebak eten, en dat de hazen hier maar 75 centíemen tot 1 frank het koppel kosten.

Hij kwam hier aan, niets anders in het hoofd hebbende dan suiker; taarten en hazen.

Ik bezorgde hem werk bij eenen medevaderlander, d'heer Georges Lieutenant, van Bombay, provincie Luik. Die heer is hier in april 1883 aangekomen en is op den goeden weg. Hij is moedig en spaarzaam. Hij behandelde den suikerliefhebber met veel goedheid, maar toch kon hij hem niet lang bij zich houden : het werken maakte geen deel van het programma des zonderlingen landverhuizers.

Wat twee kloeke armen en een ijzeren wil hier vermogen is ongehooflijk.

Een onzer medevaderlanders, M. A. de Haerne, die tot eene der achtbaarste familiën van België behoort, huwde korten tijd geleden de eenige dochter van eenen Canadiaanschen kolonist, wiens beginselen zeer ootmoedig waren.

Die moedige Canadiaan, de heer Antoon Biron, goed gekend door meestal de inwoners der oostelijke kantons, geacht en geëerbiedigd door al deze die hem kennen, bezit heden een schoon fortuintje. Hij heeft te Stoke, een paar uren van Sherbrooke, eenen zeer grooten eigendom. Hij is postmeester en zijne medeburgers nemen geerne hunnen toevlucht tot hem, wanneer zij raad of hulp noodig hebben.

Ik lees het volgende in een werkje dat in 1871 verscheen :

“ De kolonisten van Stoke toonden zoo veel moed en volharding, dat zij hier allen mogen als voorbeeld genomen worden. De volgende verdienen nochtans eene bijzondere melding : Guillemette, Biron, Lemire, Gadbois, Dufault, Côté, Trudeau, Loranger en Grondin : zij waren de stichters van die kleine volkplanting. Het zijn Guillemette en Biron die gedurende hunne jachttochten (1) die prachtige land-

---

(1) M. A. Biron was in zijne tijd en is heden nog een overmoelbaar jager. Hij heeft in zijn leven elf beeren afgemaakt. Van de reebokken en minder wild zal ik niet spreken : de cijfers zouden te verbazend zijn.

Een buurman van M. A. Biron, mijn vriend M. Camiel Girard, is ook een jager

streek ontdekten en het voornemen maakten zich aldaar te vestigen.

» Antoon Biron had 15 jaar lang in Amerikaansche fabrieken gewerkt : zijne gezondheid was gekrenkt en hij bezat hoegenaamd geene spaarpenningen. In 1859 velde hij te Stoke den eersten boom. Het schoon weder gaf hem moed : hij werkte onverpoosd en deed natuurlijk snellen voortgang. Van tijd tot tijd trok hij naar Sherbrooke, om daar levensmiddelen te halen welke hij, door 't woud heen, op zijne schouders naar zijne tent droeg. Doch meest altijd leefde hij van de opbrengst zijner jacht.

» Zoo bezorgde hij zich ongeveer vier hektaren zaailand, dat welhaast met weeldrig groeiende aardappels, tarwe en haver bedekt was. In den herfst had hij eenen goeden oogst en zette zijne granen op mijten, aan den boord eener rivier, in afwachting dat hij den tijd zou hebben die te dorschen.

» Daarna met haast een huis getimmerd uit boomstammen, er de noodigste meubelen ingebracht en van hetzelfde met zijne jonge vrouw bezit genomen.

» Maar nu moest het graan gedorschen worden, en Biron had geene schuur. Zijne mijten stonden in 't midden van den sneeuw en waren zelfs met eene dikke sneeuwlaag bedekt.

» Wat nu gedaan?... Biron is geen man die voor eene lichte moeilijkheid achteruit wijkt. De rivier is met eene dikke ijskorst bedekt ; hij vaagt den sneeuw weg van eene oppervlakte groot genoeg om voor dorschvloer te dienen, en met water begoten sneeuwdammen beletten het wegspringen van het graan. En dan moedig aan het dorschen !...

» Belgen, hebt gij wel ooit van zoo eenen schuurvloer hooren spreken ?

» Heden heeft M. Biron een stuk land welk allerprachtigst is, schoone stallingen, schuren en een huis met twee verdiepen. Twee jaar geleden vernielde het vuur een zijner schuren welke vol graan en hooi was, alsook veel landbouwershalm, in 't geheel voor eene waarde van

---

gelijk er weinig zijn. Zijne hoeve staat op eenen kleinen afstand van een meer : het is ongelooflijk hoeveel patrijzen en wilde eendvogels hij jaarlijks ter markt brengt.

Laatst beklagde zich een kwaadwillige Belg, omdat hij zoo weinig wild kon schieten : het was een van die sukkelaars die zouden willen hazen, patrijzen en eendvogels bemachtigen door hun wat zout op den steert te leggen... en dit zonder den warmen hoek hunner stoof te verlaten.

1,000 piasters, of meer dan 5,000 franken. In weerwil van dit verlies, is hij nog meer dan 25,000 franken rijk. »

Men bemerkte dat die korte levenschets in 1871 geschreven werd. Heden is M. Biron een rijk man en dit moet niemand verwonderen ; hij die met niets van 25,00 tot 30,000 franken weet te winnen, moet noodzakelijk goed vooruit, wanneer hij over een groot kapitaal beschikt.

Ik heb de eer M. Antoon Biron onder mijne vrienden te tellen. Van den beginne af trof mij de buitengewone werkzaamheid van den ijverigen en vernuftigen kolonist. Wanneer hij zich met eene onderneming bemoeit, dan is de gelukking om zoo te zeggen verzekerd.

Tot heden toe gingen er in Stoke en in de omstreken veel schoone ahornboomen en wilde kersboomen verloren. Dit hout te zwaar zijnde om het langs het water in vloten te verzenden, heeft men de gewoonte er brandhout van te maken of het zelfs ter plaatse te verbranden om het uit den weg te ruimen. En nochtans maken de beeldhouwers en meubelmakers der Vereenigde-Staten veel werk van dit hout welk zij aankopen tegen zeer hooge prijzen.

M. Biron is voornemens eene zagerij in te richten om die kostbare boomstammen te benuttigen. Voert hij zijn ontwerp uit, dan zal hij voorzeker zijne reeds groote inkomsten vermeerderen en ons allen eenen uitstekenden dienst bewijzen.

Maar..., ik wijk van mijn ontwerp af. Uit alles wat hier voorgaat, heeft men begrepen dat twee zaken vooral vereischt worden tot gelukking van den belgischen uitwijkeling : moed en volherding.

*Wat ik zeg van de landbouwers en ontginners, mag den **ambachtslieden** toegepast worden :* nieuw stelsel, nieuwe leertijd : verandering van levenswijs en, noodzakelijk, verandering van gewoonten.

*Wat de **schrijvers, kantoorbedienden en geleerden** van alle slach betreft, ik kan hun niet aanraden hier te komen indien zij de engelsche taal niet machtig zijn. Of, beter, ik zeg hun liever : blijft waar gij zijt. Hier vraagt men geen ander volk dan landbouwers, altijd maar gedurig landbouwers.*

In alle geval, ik zal niet meer antwoorden op de brieven welke mij door werklieden, kantoorbedienden of plaatszoekende letterkundigen zullen toegestuurd worden. Ik zie hier voor die heeren te weinig kans

van te gelukken en ik ben zoo slecht gevaren met dezen die ik geholpen heb, dat ik voor goed van dit spel afzie.

Wil dit daarom zeggen dat de belgische werkman hier niet kan gelukken? Voorzeker neen! Maar de beginselen zijn lastig en de belgische werkman verliest allicht den moed. Indien hij niet seffens vindt hetgeen hij begeert en datgene waaraan hij gewoon is, dan is het knorren en klagen en hij vertrekt gestoord en ontmoedigd.

Dezen die aanhouden, gelukken meest altijd. Laatst overleed te Rigaux, in de provincie Québec, een vrome West-vlaming, de heer Leo Cool, die hier een twintigtal jaren geleden aankwam. Die moedige werkman bezat hoegenaamd niets meer, toen hij zich hier vestigde. Nu laat hij zijne weduwe en zoon een fraai fortuintje achter. Hij heeft eenen gelukkigen « ouden dag » gehad. En dit verdiende hij. Ik aanzie het als eenen heiligen plicht hulde te brengen aan dien braven kristen, die mij zoo dikwijls geholpen heeft door zijnen goeden raad, getroost en aangemoedigd wanneer de ondankbaarheid en de slechte wil van eenige verdwaalden mij bedroefden of ontmoedigden. Hij schreef mij veeleer als vader dan als vriend. En daarom ben ik verheugd de zijnen te kunnen troosten door de uitdrukking mijner welgemeende dankbaarheid wegens eenen man wiens wijze woorden mij veel goed hielpen stichten.

Het is dus wel begrepen... ik geef aan de belgische werklieden, kantoorbedienden en kunstenaars den raad *hier niet te komen* en niet meer op mij te rekenen alsof ik niet bestond. Willen zij toch komen, dan is het voor hunne rekening. Eenigen zullen gelukken: de kundigen, de moedigen, de spaarzamen. Dit zal mij zeer aangenaam zijn. Anderen zullen in armoë dompelen en sukkelen, totdat zij ellendig en wanhopend naar hun vaderland zullen terugkeeren: dit zal hun leeren het onmogelijke willen.

Veel sukkelaars beelden zich in dat het voldoende is uit Belgie, Holland of Frankrijk te komen, om hier zonder werken in overvloed en weelde te leven. Dit is eene groote dwaasheid. Ik die *gehoord* en *gezien* heb, vrees niet te verklaren dat het voor de Europeanen — de landbouwers uitgezonderd — zeer moeilijk is zich hier een weelderig bestaan te verzekeren. Maar ik moet, uit eerbied voor de waarheid, hier bijvoegen dat die moeilijkheden veeleer toe te schrijven zijn aan het karakter der uitwijkelingen dan aan eenige andere reden.

En, al moest ik daardoor eenige mijner medevaderlanders mishagen, ik verklaar hier rechtuit dat ik liever te doen heb met Canadasche dan met belgische werklieden : zij kennen *min ambachten*, maar zij kennen beter *hun ambacht*.

IV.

Hoeveel geld heeft de Belgische Landbouwer noodig om zich hier te vestigen ?

Ik zegde hooger dat de Belgische Landbouwer *voor 't minste* drie duizend franken noodig heeft om zich hier te vestigen. Ik spreek van *drie duizend franken bij zijne aankomst in Canada* en geenszins van eene dergelijke som vooraleer de reiskosten betaald zijn. Om met zoo eene som te geükken, is het dan nog noodig dat de landverhuizer zeer moedig weze, dat zijne huisvrouw heel goed den boerenstiel kenne en dat ten minste een zijner kinderen met hem kunne werken.

De belgische landbouwer, wat men hem ook kunne zeggen, zou eene groote onvoorzichtigheid begaan indien hij bij zijne aankomst in Canada, eenen eigendom kocht waar geen huis en schuur op staan, en waarvan nog geen enkel deel van de boomen verlost en bewerkbaar is gemaakt.

Waar hij zich ook vestige, ik geef hem den raad eerst en vooral om inlichtingen te gaan bij den eerv. pastoor der plaats. Andere lieden zouden hem kunnen een verkeerden weg aantoonen.

Wanneer men slechts eene som van 3 tot 5000 franken bezit, kan men geenen grond koopen in de nabijheid der groote middenpunten. Dan gaat men op eenen afstand van 1 1/2 tot 2 uren of nog verder. Daar koopt men voor 1500 tot 2000 franken van 40 tot 80 hektaren boschgrond, gedeeltelijk ontgonnen, met een huisje, schuur en stalting. Zulke eigendommen zijn vooral goed geschikt voor talrijke huisgezinnen.

Doch ik wil het niet verzwijgen : de belgische landbouwer heeft veel moed en goeden wil noodig om op zulk eene hoeve te gelukken. Hij woont in 't midden van het woud, en het is niet altijd gemakkelijk zich de voorwerpen en verzachtingen te bezorgen waaraan men in België gewoon is.

Maar hoe mild is het loon van deze die volharder !...

Elke boom dien zij neêrvellen of doen neêrvellen vergroot hunnen eigendom. De voorheên zoo nederige huurling, wordt welhaast zijn eigen heer en meester; hij bezit schoon zaailand, eene ruime woonstede, schoon en talrijk vee, een onuitputbaren voorraad brand- en timmerhout. Hij heeft rijtuig en paard en de overloed heerscht in zijne woning.

Deze die van 5 tot 10,000 franken bezitten, mogen zich dichter bij eene stad vestigen; voor 7 tot 8000 franken koopt men eenen eigendom van 80 hektaren bestaande uit: Een woonhuis, stalling, schuur, van 5 tot 10 hektaren zaailand, even zooveel weide en het overige in schoonen boschgrond.

Soms koopt men aan nog voordeeliger prijzen.

Het is ook niet altijd noodig dat men den koop prijs *komptant* betaale. Gewoonlijk is het voldoende de helft of een derde te betalen. Maar in dit geval is men tamelijk hooge interesten voor de blijvende som verschuldigd: ten minste zes per honderd.

Het beste is zooveel mogelijk zijnen eigendom vrij te koopen. Kan men niet, dan houde men ongeveer 600 piasters in handen, en men geve het overige aan den verkooper. De 600 piasters bestede men als volgt. Men koopt:

Twee paarden	160 piasters.
Drie koeien	105 »
Landbouwershalm	50 »
Eene kar	35 »
Meubels	100 »
Levensmiddelen, graan, zaad, enz	100 »
Men houdt in handen.	50 »
	<hr/>
	600 »

Nog eens, men kan zich met veel min uit den slag trekken, maar voor vele uitwijkingen is die som nog te klein.

Somtijds koopt men aan zeer voordeelige prijzen eene hofstede met het vee, de meubelen, den landbouwershalm, de oogsten, enz. Deze die van 12 tot 15000 franken aan eenen zulkdanigen koop kunnen besteden, leven van den beginne af in vollen overloed. Maar ik herhaal het: wat hier meer waarde heeft dan het geld, is de moed, de volherding, de spaarzaamheid. De werkzaamheid is hier het beste aller kapitalen: zij brengt altijd schoone intresten op.

Wanneer een Canadasche houthakker van 50 tot 100 piasters bezit, dan acht hij zich rijk genoeg. Dan vestigt hij zich op de eerste plaats de beste, somtijds op eenen overgrooten afstand van zijn geboortedorp, en negenmaal op tien zal hij gelukken.

Maar ik durf hetzelfde niet zeggen van de Europeanen. Deze hebben eenen eigendom noodig waarop het lastigste werk, de ontginning, reeds gedeeltelijk gedaan is. Zij kunnen hun huis, schuur en stallingen niet zelf timmeren. Dan hebben zij nog een proefjaar door te staan en dit alles kost geld.

Hier heeft men niets voor niets : dat men hier niet kome zonder geld, zonder moed, zonder eenen ijzeren wil. Doch na een jaar geduld, vindt de landverhuizer zooveel verandering in zijnen toestand dat hij niet geerne meer zou weêrkeeren.

Ik heb in mijne vroegere werkjes gezegd dat de *talrijke huisgezinnen* hier allerbest gelukken. Dit mag men niet verkeerd opnemen : men mag het voorbeeld niet volgen van zekeren braven man die hier korten tijd geleden aankwam. Hij had mij doen verzoeken hem aan de statie van Sherbrooke te gaan afhalen. Hoe stond ik verwonderd toen ik *acht KLEINE kinderkens* met hem zag uit den waggon stappen! Acht kleine kinderen, waarvan het oudste slechts negen jaar oud was!... En niemand van dit talrijk huisgezin sprak een enkel woord fransch of engelsch !

— Gij vraagt talrijke huisgezinnen, sprak de eenvoudige man, hier is er een ! »

Bedankt voor de goedheid.

Ziet gij mij daar staan?... Gelukkiglijk kwam daar juist de eerw. heer Cousineau, pastoor van Piopolis. Hij beloofde mij voor die moedige lieden te zorgen.

Ik zou niemand raden het voorbeeld van dien al te veel betrouwendes Limburger te volgen. Ik hoop dat hij zal door de wereld gerasen, maar hij is vermetel, ja zeer onvoorzichtig geweest.

Bij een talrijk huisgezin moeten er meer *werkers* zijn dan de vader alleen. Dit zal men allicht begrijpen.

Het is ook zeer goed, zoo niet noodzakelijk, dat men de fransche taal kenne. Engelsch komt hier ook goed te pas, wanneer men zich elders wil vestigen dan in de provincie Quebec.

De eerw. pastoor van Stoke houdt zich vlijtig bezig met het aanleeren der vlaamsche taal. Een onzer medevaderlanders, zijn parochiaan

M. A. de Haerne, is zijn leermeester. Die eerw. heer zal weldra in staat zijn de Vlamingen veel dienst te bewijzen en hunne biecht te hooren.

Er gaat te Sherbrooke eene tweede kerk gebouwd worden en men zegt dat zij door belgische, vlaamschsprekende Redemptoristen zal bediend worden.

Dit ware een geluk voor de alhier verblijvende Beigen.

V.

In welke provincie van Canada zal men zich het best vestigen ?

Ziedaar eene vraag op welke ik niet geerne antwoord, want men kan overal gelukker. Wat mij betreft, ik heb de oostelijke kantons verkozen, en het spijt mij niet.

Ware ik een rijk man, ik zou eigendommen koopen in de provincie Manitoba of aan het Sint-Jans meer.

Ware ik hovenier of bloemist, ik ging in de nabijheid van Montreal, Ottawa of Québec wonen.

Ware ik een machtig nijveraar, dan kocht ik eerst en vooral eenen grooten eigendom, in volle woud, maar niet verre van den ijzerenweg en vooral van eene rivier. Ik zou dien eigendom in kleine loten verdeelen, op ieder lot een huisje timmeren, eenige akkers ontginnen en dan mijne fabriek bouwen. Mijne werklieden zou ik op de kleine loten plaatsen, hun die aan gematigde prijzen verkoopen en ze aldus aan hunnen eigendom en aan de streek vasthechten.

De kleine landbouwer zal zich best in de oostelijke kantons neêrzetten. Men vindt daar altijd kleine eigendommen te koop. De Canadianen maken daar een bedrijf van, land te ontginnen, daar eene woning op te timmeren en die te verkoopen. Wil men later, wanneer men ondervinding genoeg heeft, hooger op trekken, 't is goed. Men wint altijd geld op de hofstede die men in goeden staat verlaat, en wanneer men zijn gebruik vergrooten wil, vindt men in een zoo groot land als Canada, zeer gemakkelijk hetgeen men begeert.

In mijne werkjes, welke verleden jaar verschenen, spreek ik van de

fransche houtzagerij gezegd « Moulins Nantais » aan de oevers van het Meer Megautic.

De bestuurder van die zagerij, de heer Chicoyne, heeft korten tijd geleden Frankrijk en België bezocht. Hij reisde in gezelschap van den heer Cabana, lid der maatschappij tot bescherming der landverhuizers ; ik hoop dat die heeren voor de Belgische landverhuizers alles zullen doen wat hun mogelijk is.

Deze die, vooraleer te vertrekken, verdere uitleggingen begeeren, zullen goed doen aan den Minister van Landbouw te Quebecq of te Ottawa te schrijven. Die heeren zullen hun geerne breedvoerig doen antwoorden. Men kan ook *kosteloos* boekjes over Canada bekomen bij den heer Richard Berns, koophandelslei 132 te Antwerpen. Wanneer men aan dien heer van mijnent wege schrijft, vraagt hij mij onmiddellijk al hetgeen den landverhuizer kan van nutte wezen.

De Landbouwers mogen mij ook rechtstreeksch schrijven.

Nog een woord. Somtjids zijn er belgische landbouwers die mij verzoeken hun hier eenen eigendom te koopen. Daarmede wil ik mij niet meer gelasten. Het is beter dat de uitwijkeling hier zelf kome, alle mogelijke inlichtingen nemen en dan zelf kieze en koope.

Deze die hier een jaar lang verblijven zonder te koopen, ten einde eerst goed de streek te kennen, zijn de voorzichtigste. Zij plaatsen hun geld op de bank en nemen het maar terug wanneer de Loop gesloten is.

Ik neem dus geene hoegenaamde verantwoordelijkheid. Men zal mij gelooven of men zal mij niet gelooven, men zal de reis ondernemen of t'huis blijven, men zal hier gelukken of men zal niet gelukken... ik verzeker niets, ik beloof niets, ik verbind mij tot niets.

Ik wensch den uitwijkelingen moed, volharding en spaarzaamheid. Ik wensch hun den zegen des Heeren, ik wensch hun vrede, geluk en vreugde... Maar zij zullen zoo goed wezen dit alles na te jagen zonder mijne tusschenkomst.

Ik schrijf dit werkje omdat het mij behaagt het te schrijven, zonder daarvoor van wien het ook moge wezen, *bevelen* te ontvangen. Ik ben hier niet gekomen om mij te verhuren of te verkoopen.

Wat ik schrijf kan ik bewijzen. Maar de goede gelukking der

uitwijkelingen hangt af van hun zelve en niet van mij. Alles wat ik voor hun *kan en wil* doen, is hun geluk te wenschen en hun goeden raad te geven. Het overige hangt af van hen zelve... en van de Voorzienigheid die nooit de brave menschen verlaat.

VI.

Hoe moet men reizen ?

De prijs der reis, van Antwerpen naar Quebec of Halifax, is ongeveer 120 franken, in derde klas. Voor de kinderen van 1 tot 12 jaar betaalt men 60 franken. Beneden een jaar betalen de kinderen niets.

In tweede klas betaalt men ongeveer het dubbel.

In eerste klas, 400 frank voor elk volwassen persoon.

Daar ik de prijzen niet juist ken, durf ik de bovenstaande cijfers niet als echt opgeven.

Elk volwassen reiziger mag ongeveer 150 kilogrammen gepak kosteloos meenemen.

Meubels kan men niet verzenden; die moet men in België verkoopen. Ook geene landbouwhalm, welk men in Canada beter en goedkoper vindt dan in Europa. Klee- en beddegoed, alsook kleinen huisraad, pakt men goed in. De koffers mogen, om wel te zijn, maar een meter lang zijn, op 50 centimeters breed en 50 centimeters hoog. Zij moeten *zeer kloek* zijn, want zij hebben onderwege veel te lijden. Zij moeten ook voorzien zijn van sterke sloten.

Aan de Engelsche en Canadasche douanen moeten de koffers geopend worden. Men mag n'et te veel likeuren, cigaren of tabak meenemen. Op een paar ponden tabak en een vijftigtal cigaren wordt zelden gesproken.

Men lette wel op geen buskruit of andere ontplofbare voorwerpen meê te nemen. Dit wordt, en niet ten onrechte, zeer streng gestraft.

Voor alle andere inlichtingen mag men mij schrijven op het volgende adres :

G. Vekeman, bij den heer Ch. Wulfaert, Telegraafstraat 15-17 te Brussel. M. Wulfaert zal mij de brieven doen geworden.

Ik hoop dat men mij niet nutteloos zal lastig vallen.

VII.

Een laatste woord.

Verleden jaar hield ik te Kortrijk eene voordracht, welke door meer dan driehonderd landbouwers werd bijgewoond. Elkeen meende dat ik ging zeggen :

Komt allen naar Canada.... gij zult mij daarmee veel genoeg verschaffen ! »

Menige aanhoorder had reeds zijne opmerkingen bereid en ik had zelfs, tusschen 't gewoel, die bemerkings opgevangen : « Die heer denkt dat hij hier veel liefhebbers gaat vinden, maar hij is verre mis ! »

Verre van de landverhuizing aan de verzamelde Vlamingen aan te prijzen, zegde ik :

« De dag zal komen — en hij is misschien niet verwijderd — op welken meer dan de helft der vlaamsche landbouwers zullen verplicht zijn in verre streken hun bestaan te zoeken. Zij zullen door den nood gedwongen van hier vertrekken wanneer het te laat is, wanneer de beste plaatsen door de klaarziende Duitschers, Ierlanders, Schotten, Denen en Nooren zullen ingenomen zijn.

« Wil dit daarom zeggen dat gij zoudt wel doen zoo maar in eens sloop te gaan ?

« In 't geheel niet !

« Maar ik wil u eenen goeden raad geven : Vormt genootschappen van twintig, vijftig of meer landbouwers, brengt elke week of maand, bij eene algemeene bijeenkomst, elk eene kleine som, al ware het maar vijftig centimen, in de kas der Maatschappij, en, wanneer gij 6 of 800 franken vergaard hebt, geeft dit geld aan dezen onder u in wien gij het grootste vertrouwen hebt. Laat dien heer vertrekken naar het een of het ander gewest der Nieuwe Wereld, dat hij daar alles nauwkeurig nazie en een verslag make.

« Op die wijs zult gij allerbest weten wat u te doen staat. Ik geef zulke zendingen den raad naar Canada te komen. Anderen zullen u spreken van de Vereenigde-Staten. Kiest wat u het beste schijnt. Op die wijs kunt gij, in alle geval, voor eene geringe som naar wensch ingelicht zijn. »

Daarmee sluit ik.

Men zal allicht bemerken dat ik, bij het schrijven van dit werkje, niets anders voor oogen heb gehad dan onbewimpeld mijn gedacht over Canada en de landverhuizing te doen kennen.

Wat ik nu wensch, is dat ik moge zien dat niemand mijne woorden verkeerd versta; dat, zoo er na het lezen van die weinige bladzijden, eenige Europeanen het besluit nemen naar Canada te komen, er onder hen geene sukkelaars wezen die aan de bevolking dezer streek een slecht gedacht zouden geven over België en zijn bewoners.

Goede landverhuizers of liever geene!

Sherbrooke, 31 December 1883.

G. VEKEMAN.

rkje,
lacht

orden
jden,
r on-
treek

